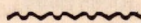

76.
A Pannonia Turista-Egyesület Barlang-
kutató Szakosztályának megalakulása
1919. évben.

Irta:

SCHOLTZ PÁL KORNÉL.

(Különlenyomat a „Barlangkutatás” VII. köt. (1919) 1—4. füzetéből.)

Gründung der Sektion für Höhlen-
forschung des Touristen-Vereines
Pannonia im Jahre 1919.

Von:

PAUL KORNEL SCHOLTZ.

(Separatabdruck aus „Barlangkutatás” (1919) VII. Band, 1—4. Heft.)

BUDAPEST, 1920.

BETHLEN GÁBOR IRODALMI ÉS NYOMDAI RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

A Pannonia Turista-Egyesület Barlangkutató Szakosztályának megalakulása 1919. évben.

Irta: SCHOLTZ PÁL KORNÉL.

A természet ölében felfrissülést kereső turista gyakran olyan helyzetbe kerül, hogy akarva-nemakarva, a tudománynak is szolgálatot tehet. Vándorlásai közben a turista néha a természetnek olyan rejtett helyeire jut, ahová szakember csak évek múlva jutott volna el s néha egészen véletlenül olyan felfedezéseket tesz, amelyek tudósaink előtt ki tudja meddig rejtve maradtak volna.

Bérces hazánk barlangjait is főleg turisták tették ismeretessé, az ő felfedezéseik és ismertetéseik nyomán indult meg azután a tudományos barlangkutatás. Így van ez mindenütt, külföldön is, hazánkban is, sőt fővárosunk területén is. A főváros közelebbi és távolabbi környékének barlangjait is elsősorban a turisták keresték fel s csak amikor egyik-másik barlangnak híre elterjedt, kezdték a szakemberek is kutatni.

A fővárosi barlangok iránt való érdeklődés különösen akkor nyert nagyobb lendületet, amikor 1904 június 23-án SCHOLTZ PÁL KORNÉL BAGYURA JÁNOS társaságában a pálvölgyi kőbánya nagy barlangját fedezte fel. Addig csak az ugyane kőbányában levő nagynyílású Harcsaszájú-barlang volt ismeretes. Ez újabb felfedezés csakhamar számos természetkedvelőt hozott össze, akik teljes hévvel hozzáfogtak a kőbánya üregének feltárásához. A kutatók között ott látjuk a felfedezőkön kívül JORDÁN KÁROLY drt., JORDÁN VIKTOR-t, PLÖKL ANTAL-t, néhai SCHNEEMAHR KÁROLY-t, BAGYURA TAMÁS-t és másokat. Több évi kitartó munka után a nevezett kutatók a Pálvölgyi-barlang összes eddig ismert üregeit feltárták és annak egyik-másik részét a nagyközönség részére hozzáférhetővé tették.

Később ezek a munkálatok alább hagytak s a világháború alatt, amikor a barlangkutatóknak majdnem mindegyike katonai

szolgálatra bevonult, majdnem teljesen megszűntek. A barlang ilyen módon elárulva más kezekbe jutott. Azt először az „Anonymus-Asztaltársaság“, később a „Magyar Amatőrök Országos Egyesülete“, végül pedig a „Pálvölgyi-Barlang-Társaság“ bérelte ki, főleg abból a célból, hogy a barlang címe alatt kedélyes és barátságos összejöveteleket rendezzenek; a barlang feltárása érdekében azonban ez idő alatt vajmi kevés történt.

Végre 1919-ben, a világháború után a harcterekről visszatért barlangkutatók újból kezükbe vették a barlang ügyét és a Pálvölgyi-Barlang Társaság egyes tagjaival szövetkezve az 1919 április 27-én tartott közgyűlésen a Pannonia Turista-Egyesület kebelében megalapították a: *Pannonia Turista-Egyesület Barlangkutató Szakosztályát*.

A szakosztály vezetősége a következőképen alakult: elnök: SCHOLTZ PÁL KORNÉL, titkár: ACZÉL FRIGYES, jegyző: KERTH JÓZSEF, pénztáros: ifj. ROSE EDE, ellenőr: UTRATA FRIGYES, háznagy: HORVÁTH JÓZSEF és barlangmester: BAGYURA JÁNOS.

Választmányi tagok lettek: FRÖLICH ÁRPÁD, GLASZ MIKLÓS, GRAF RÓBERT, KREBESZ KÁROLY, NIEDERMAYER JÓZSEF és RUZITSKA GYULA.

A szakosztály célja: Magyarország barlangjainak turistai szempontból való művelése, nevezetesen a hazai barlangok felkutatása, feltárása és rendezése ill. a nagyközönség részére hozzáférhetővé tétele. A szakosztály e mellett a tudományos egyesületek, intézetek és egyes szakemberek barlangkutatásait támogatni fogja s ilyen módon, bár maga részéről tudományos vizsgálatokat nem gondol végezni, a tudománynak is szolgálatokat óhajt tenni.

A kitűzött feladatok közül a szakosztály a folyó évben egyet-mást iparkodott megvalósítani, amiben azonban a háború utáni súlyos viszonyok s az ezekkel járó társadalmi megrázkódtatások megakasztották. A tanácsköztársaság alatti időszakban állandóan az a veszedelem fenyegetett, hogy barlangunkat elveszik tőlünk. Munkakedvünket csökkentette az az állandó aggodalom, hogy fáradtságos munkánk gyümölcsét esetleg mások élvezik. A román betörés idején minden nagyobb társadalmi vállalkozás a fennálló katonai rendelkezések mellett lehetetlenné vált, a katonailag lefoglalt karbid hiánya pedig a barlangban végzendő munkánkat hátráltatta. Ilyen nehéz körülmények között sajnos, ebben az évben nem tudtunk annyit tenni, amennyit kívántunk. Mindamelllett a szervezkedés munkáját az év első felében befejezve, a kitűzött feladatok közül

egy-et-mást mégis sikerült elvégeznünk; ezekről legyen szabad a következőkben röviden beszámolnom:

A kitűzött feladatok közül a szakosztály mindenekelőtt vezető-képző-tanfolyamot létesített, melynek célja szakavatott vezetők nevelése. E tanfolyamban KADIĆ OTTOKÁR dr. barlangtanból, SCHOLTZ PÁL KORNÉL és BAGYURA JÁNOS sziklamászásból és ALMÁSI ENDRE az első segélynyújtásból tartottak előadásokat.

A tanfolyamon kívül KADIĆ OTTOKÁR dr., egyesületünk tiszteleti tagja szűkebb körben két ízben ismeretterjesztő előadást tartott. Szakosztályunk alakuló gyűlésén tagtársunk magyarázó előadás kapcsán bemutatta a Pálvölgyi-barlangnak azt az 1:100 méretű térképét, melyet 1917- és 1918-ban LÓCZY LAJOS dr. megbízásából készített. Ezenkívül tagtársunk a Földtani-Intézet előadó-termében ugyancsak szűkebb előadást tartott a barlangok keletkezéséről és típusairól, a barlangok kutatásáról és turistikai jelentőségéről.

A Pálvölgyi-barlangban új részleteket kívánva a nagyközönség részére hozzáférhetővé tenni, szakosztályunk tervbe vette a Bástya—Scholtz-próba—Rádium-terem és a Peti-folyosó részletek rendezését, ami egy 8-as alakú körút bejárását tenné lehetővé. E tervből az idén csupán a Bástya-, a Scholtz-próba- és a Peti-folyosó rendezését tudtuk elvégezni. A szabályozó munkálatokat a következő évben folytatni fogjuk. Ezekon kívül a Kőhid-terem nedves talaját szárazzá tettük és a barlang bejáratát, valamint a hozzá vezető utat rendeztük.

KADIĆ OTTOKÁR dr. tagtársunk LÓCZY LAJOS dr. megbízásából úgy a pálvölgyi kőbánya barlangjaiban, valamint a Budai-hegység más barlangjaiban is felméréseket végzett, mely munkában szakosztályunk hathatósan támogatta. Kutatás és felmérés történt: a Pálvölgyi-barlangnak Rádium-terem nevű szakaszában, a Bagyura-barlangban, a Harcsaszájú-barlangban és a kőbánya külsejében. A távolabbi barlangok közül felmérték: a Táborhegyi sziklaüreg, a Jánoshegyi átjáró, a Báthory-barlang, a Remete-barlang, a Remetehegyi kőfülke és a Remetehegyi hétlyuk.

Mindezen barlangok felmérésénél szakosztályunk tagjai, nevezetesen: FRÖLICH ÁRPÁD, BAGYURA JÁNOS, RUZITSKA GYULA, SOM IMRE, JILEK ANTAL, PÜRNER JÓZSEF, FREI HERMANN és mások készséggel segédkeztek.

MARCELL GYÖRGY meteorologus tagtársunk a Pálvölgyi-barlang egyes üregeit hőmérőkkel látta el s a barlangban 14 napos ciklu-

sokban hőmérsékleti és nedvességi méréseket végzett. Eddigi megfigyelései máris igen érdekes adatokat szolgáltatottak.

Mivel a pálvölgyi kőbánya barlangjaival a hozzátartozó épületeket is kibéreltük, azon voltunk, hogy ezeket is restauráljuk és céljainkra átalakítsuk. Az átalakításokat a menház rendbehozásával kezdtük meg, melynek egyik részét hivatalos helyiséggé és tanácsteremmé, alsó részét gyülekező teremmé és öltözőkődővé, egy harmadik részt végül a barlangmesternek lakosztállyá alakítottuk.

A Pálvölgyi-barlangot a letűnt évben ezernél több látogató kereste fel, közöttük számos iskola és testület, melyeknek vezetőink szakszerű útbaigazításokkal szolgáltak. Ezzel a szakosztály eleget tett ama feladatának, hogy a barlang természeti szépségeit a nagyközönség előtt ismeretessé és kedvelté tegye.

Jelentésemet abban a reményben zárom, hogy jövő évi működésünket végre rendezettebb viszonyok között folytathatjuk s így feladatainknak is jobban megfelelhünk; mindazoknak pedig, akik ügyünket e letűnt évben bármiben előbbrevinni sziveskedtek, ezen a helyen is legjobb köszönetet mondok.

Gründung der Sektion für Höhlenforschung der Touristen-Vereines Pannonia im Jahre 1919.

Von Paul Kowalek, Budapest.

Die in der Natur Erfindung, welche Touristen nicht selten in der Lage der Wissenschaftler finden zu können. Auch unsere Höhlen sind durch Touristen bekannt geworden. Touristen waren es, die die Aufmerksamkeit der wissenschaftlichen Höhlenforschung auf viele unserer Höhlen lenkten. Es ist das Gefühl im Ausland, in Ungarn, in essey im Jahre 1919. In der Hauptstadt, im Interesse für die Höhlen der Länge nach, wurde besonders durch die Arbeit von Paul Kowalek im Pálvölgyi Steinbruch durch P. K. Kowalek und A. Kowalek (1911) sehr lebhaft. Als bald haben sich zahlreiche Naturfreunde zusammengeschlossen, die mit vollem Eifer an den Aufbruch dieser Höhlen schritten. Auch den Entdeckern danken wir sehr. P. Kowalek, V. Kowalek, und K. Kowalek, T. Kowalek, A. Kowalek. Nach ausführlicher Arbeit wurden alle bekannten Teile der Höhlen aufgeschlüsselt und einzelne Partien nach dem Vorkommen abgetrennt. Dies geschah.

Wenn man den Erfolg der seit alle Höhlenforscher im Jahre 1919 hat diese Arbeit fast gänzlich im Rücken gelassen. Die Höhle wurde während den Krieges von verschiedenen Vereinen an wissenschaftliche geistliche Zusammenkünfte übergeben. In der Arbeit der Höhle hingegen geschah nichts. Mit Ende des Krieges haben die Höhlenforscher wieder beim und schon die Räume der Höhle weiter im Jahre 1919. Am 17. April 1919 gründeten sie im Rahmen der Touristen-Vereines Pannonia eine Sektion für Höhlenforschung. Nach dieser Sektion ist zahlreiche Mitglieder der Höhle im Interesse der Aufklärung und Sammelarbeiten für die Höhlen. Dabei gab es die Sektion die Forschungen der wissenschaftlichen Vereine. Auch die Sektion sollte die wissenschaftliche Arbeit. Obwohl die Sektion seit dem wissenschaftlichen Höhlenforschung betrieben will, wird sie der Wissenschaft durch diese leisten.

Gründung der Sektion für Höhlenforschung des Touristen-Vereines Pannonia im Jahre 1919.

Von PAUL KORNEL SCHOLTZ.

Der in der Natur Erfrischung suchende Tourist kommt nicht selten in die Lage, der Wissenschaft Dienste leisten zu können. Auch unsere Höhlen sind großen Teiles durch Touristen bekannt geworden, Touristen waren es, die die Aufmerksamkeit der wissenschaftlichen Höhlenforschung auf viele unserer Höhlen lenkten. So ist dies überall, im Auslande, in Ungarn, ja sogar im Weichbilde unserer Hauptstadt. Das Interesse für die Höhlen der Umgebung Budapests wurde besonders durch die Entdeckung der großen Höhle im Pálvölgyer Steinbruche durch P. K. SCHOLTZ und J. BAGYURA (1904) sehr lebhaft. Als bald taten sich zahlreiche Naturfreunde zusammen, die mit vollem Eifer an den Aufschluß dieser Höhle schritten. Außer den Entdeckern beteiligten sich daran Dr. K. JORDÁN, V. JORDÁN, weil. K. SCHNEEMAHR, T. BAGYURA u. A. Nach mehrjähriger Arbeit wurden alle bekannten Teile der Höhle aufgeschlossen und einzelne Partien auch dem Publikum zugänglich gemacht.

Dann kam der Krieg, der fast alle Höhlenforscher ins Feld rief, so daß diese Arbeiten fast gänzlich ins Stocken gerieten. Die Höhle wurde während dem Kriege von verschiedenen Vereinen zu Veranstaltung gemütlicher Zusammenkünfte gepachtet, für die Aufschließung der Höhle hingegen geschah herzlich wenig.

Mit Ende des Krieges kehrten die Höhlenforscher wieder heim und nahmen die Sache der Höhle wieder in die Hand. Am 27. April 1919 gründeten sie im Rahmen des Touristen-Vereines Pannonia eine Sektion für Höhlenforschung.

Zweck dieser Sektion ist: touristische Kultivierung der Höhlen Ungarns, ihre Aufschließung und Gangbarmachung für das Publikum. Dabei gedenkt die Sektion die Forschungen der wissenschaftlichen Vereine, Anstalten und einzelner Fachleute zu unterstützen. Obwohl also die Sektion selbst keine wissenschaftliche Höhlenforschung betreiben will, wird sie der Wissenschaft dennoch Dienste leisten.

Die Verhältnisse nach dem Kriege legten alle Bestrebungen der Sektion lahm, und wir konnten von den uns ausgedeckten Zielen in diesem Jahre nur sehr wenig erreichen.

Vor allem hielt die Sektion einen Kurs zur Heranbildung tüchtiger Höhlenführer. Dr. O. KADIĆ trug über Speläologie, P. K. SCHOLTZ und J. BAGYURA über Felsklettern, A. ALMÁSI aber über erste Hilfeleistung vor.

Außerhalb des Kurses hielt Dr. O. KADIĆ, Ehrenmitglied der Sektion, zweimal Vorträge; in unserer ersten Versammlung legte er jene Karte der Höhle im Maßstab 1:100 vor, die er 1917—1918 im Auftrage L. v. Lóczy's aufnahm; ein zweitesmal hielt er uns einen Vortrag über die Entstehung und die Typen der Höhlen, über Höhlenforschung und die touristische Bedeutung der Höhlen.

Wir sollten in diesem Jahre weitere Partien der Höhle dem Publikum zugänglich machen, doch wurden wir nur mit einem Teil des Projektes fertig. Der Eingang der Höhle wurde reguliert, der Weg bis dahin in Ordnung gebracht.

Dr. O. KADIĆ führte im Auftrage L. v. Lóczy's sowohl in der Höhle im Pálvölgy als auch in anderen Höhlen der Umgebung von Budapest Vermessungen durch, bei welchen Arbeiten er seitens der Sektion wirksam unterstützt wurde.

Meteorologe G. MARCELL brachte in einzelnen Partien der Pálvölgyer Höhle Thermometer an, und führte in Zyklen von 14 Tagen Temperatur- und Feuchtigkeitsmessungen durch. Schon sind sehr interessante Resultate zu verzeichnen.

Da wir mit der Höhle auch die dazugehörigen Gebäude gepachtet haben, trachteten wir auch diese zu restaurieren und für unsere Zwecke einzurichten. Die Umgestaltung begann mit der Einrichtung des Schutzhauses, in welchem ein Amtszimmer, ein Sitzungssaal, ein Umkleideraum und eine Amtswohnung für unseren Höhlenmeister eingerichtet wurde.

Die Höhle hatte im verflossenen Jahre über 1000 Besucher, darunter viel Schulen und Körperschaften, die von unseren Führern fachgemäß geführt wurden.

Ich schließe meinen Bericht in der Hoffnung, daß wir unsere Tätigkeit im nächsten Jahre unter günstigeren Verhältnissen fortsetzen und also unsere Aufgaben besser lösen können. All jenen, die unsere Sache unterstützten, spreche ich auch an dieser Stelle unseren wärmsten Dank aus.